

राज्यातील कृषि प्रक्रिया सहकारी
संस्था आणि मका व ज्वारीपासून जैविक
साखर (बायोशुगर)को-ऑप.इंडस्ट्रीज उद्योग
तसेच स्थापित कृषि प्रक्रिया सहकारी संस्थांना
वाढीव प्रकल्प किंमतीचे आणि खेळते
भांडवलाचे प्रस्ताव राष्ट्रीय सहकारी विकास
निगम योजनेअंतर्गत अथवा इतर वित्तीय
संस्थांकडून १:९ या प्रमाणात शासनहमीवर
अर्थसहाय्य मंजूर करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक:- प्रक्रिया ११२००४/प्र.क्र.१६२ (अ)/९ स
मंत्रालय विस्तार, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक:- २३ ऑक्टोबर, २००७

- वाचा :- १) सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, शासन निर्णय क्रमांक :
प्रक्रिया-११२००३/प्र.क्र.२७९/९-स, दिनांक : ४ नोव्हेंबर, २००३
२) शासन निर्णय क्रमांक प्रक्रिया ११२००५/प्र.क्र.१६१/९स
दिनांक ५ मे, २००५.
३) शासन निर्णय क्रमांक प्रक्रिया-११२००३/प्र.क्र.४८/९स
दिनांक ११/२/२००४.
४) शासन निर्णय क्रमांक प्रक्रिया-११२००४/प्र.क्र.१६२/९स
दिनांक १७/१/२००६.
५) पणन संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे पत्र जा.क्र.पणन-२/
कृप्रऊ/रासविनि अर्थसहाय्य/अहवाल/ ६०३७/२००६,
दि.२० जून,२००६ व ६ जुलै,२००६.

प्रस्तावना

राज्यात सद्यस्थितीत शेतमालावर प्रक्रिया करण्यासाठी या विभागामार्फत
खालील आकृतीबंधानुसार अर्थसहाय्य मंजूर करण्यांत येते.

१) कोकणातील काजू प्रक्रिया उत्पादक शेतक-यांच्या सहकारी तत्वावर
उभारल्या जाणा-या कृषि प्रक्रिया प्रकल्पांना शासन हमीवर १:९ या प्रमाणात

दिनांक ४/११/२००३ अन्वये भागभांडवल आणि अर्थसहाय्य मंजूर करण्यांत येते.(काजू प्रक्रियासाठी रु. ५ कोटीपर्यंत आणि काजू प्रक्रिया व मद्यार्क या संयुक्त प्रकल्पासाठी रु. १० कोटीपर्यंत प्रकल्प किंमत मर्यादित राहिल.)

२) काजू व्यतिरिक्त राज्यातील इतर कृषिमाल प्रक्रिया सहकारी संस्थांना १:३ या प्रमाणात शासन निर्णय दि. ११/२/२००४ अन्वये रवा, आटा, मैदा व डाळी ही उत्पादने वगळून भागभांडवल आणि अर्थसहाय्य मंजूर करण्यांत येते. परंतु यासाठी शासनहमी देण्यात येत नाही.

३) विदर्भातील अवर्षण प्रवण आणि आत्महत्या प्रवण ६ जिल्ह्यातील शेतमाल प्रक्रिया संस्थांसाठी शासन हमीशिवाय १:५ या प्रमाणात शासन निर्णय दि. १७ जानेवारी, २००६ अन्वये शासकीय भागभांडवल पुरविण्यांत येते. या प्रकल्पासाठी शासनहमी देण्यात येत नाही.

शासन निर्णय

राज्यातील शेतक-यांनी उत्पादीत केलेल्या कृषि मालाला योग्य भाव मिळावा तसेच राज्यात वेगवेगळे आकृतीबंध न ठेवता राज्यातील सर्व कृषि प्रक्रिया सहकारी संस्थांना शासकीय भागभांडवल व वित्तीय पुरवठ्याकरिता शासन हमी वर पुढीलप्रमाणे आकृतीबंध लागू करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे.

१	राज्य शासनाच्या हमीवर रा.स.वि.नि. किंवा इतर वित्तीय संस्थेकडून कर्ज.	प्रकल्प किंमतीच्या ६०%
२	राज्य शासनाचे भागभांडवल	प्रकल्प किंमतीच्या ३६%
३	संस्थेचे स्वभागभांडवल	प्रकल्प किंमतीच्या ४%
एकूण		१००%

२. वरील आकृती बंधानुसार कृषि प्रक्रिया सहकारी संस्थांना १:९ याप्रमाणात कर्ज व शासकीय भागभांडवलासाठी शासन हमी देण्यांत येईल. त्याचप्रमाणे रवा, आटा, मैदा व डाळी तयार करणा-या प्रकल्पांना देखील हा निर्णय लागू राहिल.

तसेच स्थापित झालेल्या कृषि प्रक्रिया सहकारी संस्थांना प्रकल्प वाढीव किंमतीसाठी शासकीय भागभांडवल आणि वित्तीय संस्थांचे कर्जासाठी अथवा रा.

स. वि. नि. च्या कर्जासाठी शासन हमी देण्यांत येईल. तसेच खेळत्या भांडवलासाठीही वित्तीय संस्थांना अथवा रा.स.वि.नि.ला शासन हमी देण्यांत येईल.

३. कृषि प्रक्रिया संस्थांना अर्थसहाय्य आणि भागभांडवल तसेच स्थापित कृषि प्रक्रिया सहकारी संस्थांचे वाढीव प्रकल्प किंमत तसेच खेळते भांडवलाचे प्रस्ताव मंजूरीसाठी खालील अटी लागू राहतील.

१) सदर निर्णय हा शेतक-यांनी उत्पादित केलेल्या शेतीमालावर प्रक्रिया करणा-या सहकारी संस्थांना लागू राहिल. हा निर्णय रवा, आटा, मैदा व डाळी तयार करणा-या प्रकल्पांना देखील लागू राहिल.

२) संस्थेने आपल्या हिश्याची जमा करावयाची प्रकल्प किंमतीच्या ४ % रक्कम पूर्णपणे जमा केली असली पाहिजे. त्याबाबत बँकेतील शिलकीचे प्रमाणपत्र जोडले पाहिजे.

३) अशा कृषि प्रक्रिया करणा-या सहकारी प्रकल्पाची किंमत रु. ५ कोटीपर्यंत मर्यादित असावी.

४) रु. ५ कोटीच्या वरील प्रकल्पाची वाढीव किंमत असल्यास या वाढीव किंमतीवर शासनाकडून कोणतेही अर्थसहाय्य दिले जाणार नाही. वाढीव किंमत संस्थेने आपल्या स्वबळावर उभी करावयाची आहे.

५) संस्थेचा प्रकल्प अहवाल संबंधित जिल्हा उद्योग केंद्र यांचेकडून नोंदणी करून सदर प्रकल्प अर्थक्षम व कार्यक्षम असल्याबाबत प्रमाणपत्र जोडणे आवश्यक आहे.

६) संस्थेने प्रकल्प विहीत मुदतीत पूर्ण करून कार्यान्वित करणे तसेच या योजनेअंतर्गत मंजूर करण्यात आलेल्या कर्ज व भागभांडवलाची रक्कम विहीत मुदतीत शासनास वेळोवेळी परत करणे हे संस्थेवर बंधनकारक राहिल. शासनाने मंजूर केलेले अर्थसहाय्य संचालक मंडळाने परतफेड करण्याबाबत व्यक्तीशः व संयुक्तिकरित्या जबाबदार राहतील अशा आशयाचे प्रतिज्ञापत्र प्रस्तावासोबत शासनास सादर करणे संस्थेवर बंधनकारक राहिल.

७) संस्थेचे अद्ययावत लेखापरिक्षण झाले असले पाहिजे.

८) कृषि प्रक्रिया प्रकल्पांना मान्यता देतांना संबंधित संस्थेच्या कार्यक्षेत्रामध्ये प्रकल्पास लागणा-या एकूण कच्च्या मालाच्या ४ पट अधिक कच्च्या मालाचे

उत्पादन होत असल्याचे संबंधित जिल्ह्याच्या कृषि अधिका-यांचे प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक राहिल.

९) नवीन प्रक्रिया प्रकल्पांना मान्यता देण्यापूर्वी राज्यात अस्तित्वात असलेल्या प्रक्रिया प्रकल्पांचा अभ्यास मुल्यांकन करून, अनुभव लक्षात घेऊन पुढील कार्यवाही करण्यात यावी.

१०) हंगामी कृषि उत्पन्नाच्या मालावर प्रक्रिया करणारे प्रकल्प वर्षभर उत्पादनाखाली राहण्यासाठी सदर प्रकल्पामध्ये मल्टीलाईन, प्रोसेसिंग मशिनरीचा समावेश करण्यात यावा.

११) कृषि प्रक्रिया प्रकल्प उभारणी करणा-या सहकारी संस्थांच्या प्रस्तावामध्ये उत्पादीत मालाचा सविस्तर, वास्तववादी, विपणन आराखडा देणे बंधनकारक राहिल.

१२) या योजनेअंतर्गत शासनाकडे पाठवावयाचे प्रस्ताव, स्वभागभांडवल संपूर्ण जमा केल्यानंतर व प्रस्तावास आवश्यक त्या सर्व कागदपत्रांची पूर्तता झाल्यानंतर जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था यांनी प्रस्तावाची प्राथमिक छाननी करून स्वयंस्पष्ट अभिप्रायासह परिपूर्ण प्रस्ताव कृषि पणन संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्यामार्फत शासनास सादर करणे आवश्यक राहिल. **प्रस्ताव पाठविण्यापूर्वी संस्थेचे लगतचे ३१ मार्चपर्यंतचे लेखापरिक्षण पूर्ण झाले असले पाहिजे.** प्रस्तावास शिफारस करण्यापूर्वी जिल्हा उपनिबंधक किंवा तालुका सहाय्यक निबंधक यांनी संस्थेची तपासणी घेऊन स्थळपाहणी अहवाल व तपासणी अहवाल अर्थसहाय्य प्रस्तावासोबत जोडला असला पाहिजे. या संपूर्ण प्रकल्पाची तपासणी संचालक, पणन, म.रा.पुणे यांच्याकडून झाली पाहिजे. संचालक (पणन) यांनी प्रकल्पाची शिफारस केली तरच अहवालावर शासन स्तरावर कार्यवाही करण्यांत येईल.

१३) संस्थेने संबंधित जिल्हा उपनिबंधक, विभागीय सहनिबंधक यांचेमार्फतच विहित मार्गाने अर्थसहाय्य प्रस्ताव पाठविले पाहिजेत. संस्थेने पणन संचालनालय किंवा शासनास थेट प्रस्ताव पाठवू नयेत.

१४) संस्थेला आर्थिक सहाय्य प्राप्त झाल्यानंतर संस्थेने बांधकाम व यंत्रसामुग्री खरेदी करतांना शासनाने नेमलेल्या संनियंत्रण समितीची मान्यता घ्यावी.

१५) कृषि प्रक्रिया संस्थांच्या वर्धनक्षमतेबाबत महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे यांचे प्रकल्प तांत्रिक दृष्ट्या कार्यक्षम व वर्धनक्षम असल्याबाबतचे

प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक राहिल. त्यामध्ये कच्चा माल, यंत्रसामुग्री, मशिनरी इ. माहिती नमूद करणे आवश्यक राहिल.

१६) ज्या संस्था उत्पादनाखाली आल्या आहेत अशा संस्था खेळत्या भांडवला अभावी पूर्ण क्षमतेने सुरु होऊ शकत नाहीत किंवा बंदही पडतात. संस्था बंद पडण्याची बरीच कारणे आहेत. त्यातील मुख्यत्वे कच्च्या मालाची कमतरता, संस्थेचे व्यवस्थापन, संस्थेस आवश्यक असेल तेवढा कुशल कर्मचारी वर्ग नेमला पाहिजे व त्यास पणन संचालकांची मान्यता घेतली पाहिजे.

१७) संस्थेने प्रकल्प विहित मुदतीत पूर्ण करून कार्यान्वित करणे तसेच या योजनेअंतर्गत मंजूर करण्यांत आलेल्या भागभांडवलाची/कर्जाची रक्कम विहित मुदतीत वेळोवेळी शासनास परत करणे संस्थेवर बंधनकारक राहिल.

१८) वर्कींग कॅपिटल (खेळते भागभांडवल) तसेच प्रकल्प वाढीव किंमतीचे प्रस्ताव प्राप्त झाल्यास अशा संस्थांच्या कामकाजाचा आढावा घेतला पाहिजे. प्रकल्प उत्तम स्थितीमध्ये चालू असला पाहिजे. आणि नजिकच्या काळातील अद्ययावत लेखापरिक्षण अहवाल संस्थेने पणन संचालकांमार्फत शासनास सादर केला पाहिजे. संबंधित जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था यांनी संस्थेच्या स्थळाची प्रत्यक्ष पाहणी व तपासणी करून पणन संचालकांमार्फत प्रस्ताव सादर केला पाहिजे. तसेच संस्थेच्या मूळ सभासद संख्येत किमान २० टक्के वाढ करून सभासद भागभांडवल प्रकल्प किंमतीच्या ४ टक्के वाढविले पाहिजे. यापूर्वी शासनाने दिलेल्या भागभांडवलाची व कर्जाची परतफेड करण्यासाठी निधी उभारला पाहिजे. त्याची गुंतवणूक केली पाहिजे. प्रकल्प पूर्वीच्या सापेक्ष क्षमतेच्या २ वर्षे कॅपॅसिटीमध्ये चालला पाहिजे. ज्या संस्थांना अर्थसहाय्य दिलेले आहे त्यांनी परतफेडीचा निधी उभारणे आवश्यक आहे. इत्यादि बाबी पूर्ण केल्यास वर्कींग कॅपिटल आणि वाढीव प्रकल्प किंमतीचे प्रस्ताव निगमाकडे अर्थसहाय्य मंजूरीसाठी शिफारस करण्यात येतील. त्याचप्रमाणे दक्षता समितीच्या मंजूरीनेच अशा संस्थांना सिव्हील वर्क व यंत्रसामुग्रीची खरेदी सक्षम समितीच्या मान्यतेने केले असले पाहिजे.

१९) संस्थेच्या अर्थसहाय्याचा प्रस्ताव वित्तीय पुरवठा करणा-या संस्थेकडे अथवा राष्ट्रीय सहकारी विकास निगमाकडे शिफारस केल्यानंतर राष्ट्रीय सहकारी विकास निगमाने अथवा वित्तीय पुरवठा करणा-या संस्थेने सदर प्रकल्पास अर्थसहाय्य मंजूर केल्यानंतर शासनाचे देय असलेले भागभांडवल देण्यात येईल.

वरील अटींच्या अधिन राहून या योजनेअंतर्गत शासनास प्राप्त झालेले प्रस्ताव निधीच्या उपलब्धतेनुसार अशा कृषि प्रक्रिया सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य देण्याबाबत निर्णय घेण्यात येईल.

४. यापूर्वी वित्तीय सहाय्य आणि भागभांडवल मंजूर करण्यात आलेल्या संस्थांना संबंधित शासन निर्णयातील अटी लागू राहतील.

(५) जैविक साखर को. ऑप. इंडस्ट्रीज उद्योगाबाबत

राज्यातील मका, ज्वारी, बाजरी व तत्सम पिष्टमय पदार्थापासून जैविक साखर (बायोशुगर) निर्मिती करणा-या सहकारी संस्थांच्या प्रकल्पास राष्ट्रीय सहकारी विकास निगम योजनेअंतर्गत अथवा इतर वित्तीय संस्थांकडून मिळणा-या कर्जासाठी खालील आकृतीबंधाप्रमाणे शासन हमी आणि शासनाकडून १:९ या प्रमाणात भाग भांडवल मंजूर करण्यात येईल. मात्र या प्रत्येक प्रकल्पांची किंमत रु.२५.०० कोटीपर्यंत मर्यादित राहिल. या प्रकल्पात वीज निर्मितीचा सहप्रकल्प (co-project) समाविष्ट राहिल. राज्यात प्रायोगिक तत्वावर ६ प्रकल्पांसाठी प्रथमतः मान्यता देण्यात येईल.

(रु. कोटी)

१	राज्य शासनाच्या हमीवर रा.स.वि.नि. अथवा वित्तीय पुरवठा करणा-या संस्थेकडून कर्ज.	प्रकल्प किंमतीच्या ६०%	१५.००
२	राज्य शासनाचे भागभांडवल	प्रकल्प किंमतीच्या ३६%	९.००
३	संस्थेचे स्वभागभांडवल	प्रकल्प किंमतीच्या ४%	१.००
एकूण		१००%	२५.००

जैविक साखर निर्मिती करणा-या सहकारी संस्थांच्या प्रस्तावासाठी या शासन निर्णयातील परिच्छेद ३ व ५ मधील अटी आवश्यकतेनुसार लागू राहतील.

कृषि प्रक्रिया सहकारी संस्थांचे प्रकल्प आणि जैविक साखर उद्योगांचे प्रकल्प कार्यान्वित होऊन उत्पादनाखाली आल्यानंतर सहा महिन्यांनी शासनाने दिलेल्या अर्थसहाय्याची तिमाही वसूली संबंधित जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था यांनी वसूली सुरु करावी व वसूलीचा वार्षिक अहवाल शासनास सादर करावा.

सदर शासन निर्णय शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करून देण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक २००७१०२४१४३६०४००१ आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने,

(स. म. वारे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन,
सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग.

प्रति:-

सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे (१० प्रती)

कृषि पणन संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे (१० प्रती)

सर्व विभागीय महसूल आयुक्त, प्रादेशिक महसूल विभाग (सर्व)

सर्व जिल्हाधिकारी तथा अध्यक्ष जिल्हा नियोजन विकास मंडळ

सर्व विभागीय सहनिबंधक, सहकारी संस्था, .

सर्व जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था

सर्व मंत्रालयीन विभाग,

सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग (सर्व कार्यासने)

प्रधान सचिव, विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई

महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई

श्री.र.रा. नार्वेकर, कक्ष अधिकारी १६-स, तथा वेब को-ऑर्डिनेटर, स.प.वव.वि.

निवड नस्ती (९-स)